

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Βρυξέλλες, 17.1.2018
COM(2018) 24 final

ANNEX

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

της

Πρότασης σύστασης του Συμβουλίου

σχετικά με τις βασικές ικανότητες της διά βίου μάθησης

{SWD(2018) 14 final}

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ
ΒΑΣΙΚΕΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ
ΕΝΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΝΑΦΟΡΑΣ

Ιστορικό και στόχοι

Κάθε άνθρωπος έχει δικαίωμα σε ποιοτική και χωρίς αποκλεισμούς εκπαίδευση, κατάρτιση και διά βίου μάθηση προκειμένου να διατηρήσει και να αποκτήσει δεξιότητες που θα του επιτρέψουν να συμμετέχει πλήρως στην κοινωνία και να διαχειρίζεται με επιτυχία τις αλλαγές στην αγορά εργασίας.

Κάθε άνθρωπος έχει δικαίωμα σε έγκαιρη και εξατομικευμένη συνδρομή με στόχο τη βελτίωση των προοπτικών του για απασχόληση ή αυτοαπασχόληση. Αυτό περιλαμβάνει το δικαίωμα στήριξης για την αναζήτηση εργασίας, την κατάρτιση και την επανειδίκευση.

Οι εν λόγω αρχές καθορίζονται στον ευρωπαϊκό «Πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων».

Σε έναν ραγδαία μεταβαλλόμενο και ιδιαίτερα διασυνδεδεμένο κόσμο, κάθε άτομο θα χρειάζεται ένα ευρύ φάσμα δεξιοτήτων και ικανοτήτων, ενώ θα πρέπει να τις αναπτύσσει συνεχώς καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής. Οι βασικές ικανότητες, όπως ορίζονται στο παρόν πλαίσιο αναφοράς, αποσκοπούν στο να θέσουν τα θεμέλια για την επίτευξη περισσότερο ισότιμων και πιο δημοκρατικών κοινωνιών. Ανταποκρίνονται στην ανάγκη για βιώσιμη ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς, κοινωνική συνοχή και περαιτέρω ανάπτυξη της δημοκρατικής νοοτροπίας.

Οι βασικοί στόχοι του πλαισίου αναφοράς είναι οι εξής:

- α) ο προσδιορισμός και ο ορισμός των βασικών ικανοτήτων που απαιτούνται για την απασχολησιμότητα, την προσωπική ολοκλήρωση, την ενεργό συμμετοχή του πολίτη στα κοινά και την κοινωνική ένταξη·
- β) η παροχή ενός ευρωπαϊκού εργαλείου αναφοράς για τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής, τους παρόχους εκπαίδευσης και κατάρτισης, το εκπαιδευτικό προσωπικό, τους εργοδότες και τους ίδιους τους εκπαιδευόμενους·
- γ) η υποστήριξη των προσπαθειών σε ευρωπαϊκό, εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο για την προώθηση της ανάπτυξης ικανοτήτων σε μια προοπτική διά βίου μάθησης.

Βασικές ικανότητες

Για τους σκοπούς της παρούσας σύστασης, οι ικανότητες ορίζονται ως ένας συνδυασμός γνώσεων, δεξιοτήτων και στάσεων, όπου:

- α) οι γνώσεις συνίστανται στα ήδη εδραιωμένα γεγονότα και αριθμητικά στοιχεία, έννοιες, ιδέες και θεωρίες που υποστηρίζουν την κατανόηση ενός συγκεκριμένου τομέα ή αντικειμένου·
- β) οι δεξιότητες ορίζονται ως η ικανότητα και η δυνατότητα εκτέλεσης διαδικασιών και αξιοποίησης των υφιστάμενων γνώσεων για την επίτευξη αποτελεσμάτων·
- γ) οι στάσεις αντιστοιχούν στην προδιάθεση και τις νοοτροπίες δράσης ή αντίδρασης απέναντι σε ιδέες, άτομα ή καταστάσεις.

Οι βασικές ικανότητες είναι εκείνες τις οποίες χρειάζονται όλοι για την προσωπική τους ολοκλήρωση και ανάπτυξη, την απασχολησιμότητα, την κοινωνική ένταξη και την ενεργό συμμετοχή του πολίτη στα κοινά. Αναπτύσσονται σε μια προοπτική διά βίου μάθησης, από την προσχολική ηλικία μέχρι την ενήλικη ζωή, και μέσω τυπικής, μη τυπικής και άτυπης μάθησης.

Οι βασικές ικανότητες θεωρούνται όλες εξίσου σημαντικές· καθεμία εξ αυτών συμβάλλει σε μια επιτυχημένη ζωή στην κοινωνία. Οι ικανότητες μπορούν να εφαρμοστούν σε πολλά διαφορετικά πλαίσια και σε πολλούς συνδυασμούς. Αλληλεπικαλύπτονται και αλληλοσυνδέονται· πτυχές που είναι ουσιαστικές για έναν τομέα υποστηρίζουν ικανότητες σε άλλο τομέα. Δεξιότητες όπως η κριτική σκέψη, η επίλυση προβλημάτων, η ομαδική εργασία, οι δεξιότητες επικοινωνίας και διαπραγμάτευσης, οι αναλυτικές δεξιότητες, η δημιουργικότητα και οι διαπολιτισμικές δεξιότητες είναι ενσωματωμένες σε όλο το φάσμα των βασικών δεξιοτήτων.

- Το πλαίσιο αναφοράς ορίζει οκτώ βασικές ικανότητες:
- Ικανότητα γραμματισμού·
- Γλωσσική ικανότητα·
- Μαθηματική ικανότητα και ικανότητες στις θετικές επιστήμες, την τεχνολογία και τη μηχανική και·
- Ψηφιακή ικανότητα·
- Προσωπική, κοινωνική και μαθησιακή ικανότητα·
- Ικανότητα του πολίτη·
- Επιχειρηματική ικανότητα·
- Πολιτιστική γνώση και έκφραση.

1. Ικανότητα γραμματισμού

Ο γραμματισμός είναι η ικανότητα προσδιορισμού, κατανόησης, έκφρασης, δημιουργίας και ερμηνείας εννοιών, αισθημάτων, γεγονότων και απόψεων τόσο σε προφορική όσο και σε γραπτή μορφή, με χρήση οπτικών, ηχητικών/ακουστικών και ψηφιακών υλικών σε όλους τους επιστημονικούς κλάδους και τα πλαίσια. Υποδηλώνει την ικανότητα αποτελεσματικής επικοινωνίας και επαφής με τους άλλους, με κατάλληλο και δημιουργικό τρόπο.

Η ανάπτυξη του γραμματισμού αποτελεί τη βάση για περαιτέρω μάθηση και περαιτέρω γλωσσική αλληλεπίδραση. Ανάλογα με το πλαίσιο, η ικανότητα γραμματισμού μπορεί να αναπτυχθεί στη μητρική γλώσσα, τη γλώσσα του σχολείου και/ή την επίσημη γλώσσα μιας χώρας ή περιοχής.

Βασικές γνώσεις, δεξιότητες και στάσεις που σχετίζονται μ' αυτή την ικανότητα

Ο γραμματισμός περιλαμβάνει τις γνώσεις ανάγνωσης και γραφής, καθώς και καλή κατανόηση των γραπτών πληροφοριών. Ο γραμματισμός απαιτεί το άτομο να έχει γνώση του βασικού λεξιλογίου, της λειτουργικής γραμματικής και των λειτουργιών της γλώσσας. Περιλαμβάνει τη γνώση των βασικών τύπων λεκτικής αλληλεπίδρασης, ενός φάσματος λογοτεχνικών και μη λογοτεχνικών κειμένων, καθώς και των βασικών χαρακτηριστικών των διαφορετικών υφολογικών στυλ και επιπέδων της γλώσσας.

Τα άτομα θα πρέπει να έχουν τις δεξιότητες να επικοινωνούν προφορικά και γραπτά σε διάφορες καταστάσεις και να παρακολουθούν και να προσαρμόζουν την επικοινωνία τους στις απαιτήσεις της κατάστασης. Η ικανότητα αυτή περιλαμβάνει επίσης την ικανότητα αναγνώρισης και χρήσης διαφόρων ειδών πόρων, την έρευνα, τη συλλογή και την επεξεργασία πληροφοριών, τη χρήση βοηθημάτων, καθώς και την προφορική και έγγραφη διατύπωση και έκφραση επιχειρημάτων με πειστικό τρόπο κατάλληλο για το εκάστοτε συγκείμενο.

Μια θετική στάση ως προς τον γραμματισμό περιλαμβάνει τη διάθεση για κριτικό και εποικοδομητικό διάλογο, την εκτίμηση αισθητικών ιδιοτήτων, καθώς και ενδιαφέρον για την αλληλεπίδραση με άλλους. Αυτό προϋποθέτει συνειδητοποίηση του αντίκτυπου της γλώσσας σε τρίτους και ανάγκη κατανόησης και χρήσης της γλώσσας με θετικό και κοινωνικά υπεύθυνο τρόπο.

2. Γλωσσική ικανότητα

Η ικανότητα αυτή ορίζεται ως η κατάλληλη και αποτελεσματική ικανότητα χρήσης διαφορετικών γλωσσών με σκοπό την επικοινωνία. Υπό ευρεία έννοια, περιλαμβάνει τις ίδιες βασικές διαστάσεις δεξιοτήτων με αυτές του γραμματισμού: βασίζεται στην ικανότητα κατανόησης, έκφρασης και ερμηνείας εννοιών, σκέψεων, συναισθημάτων, γεγονότων και απόψεων τόσο σε προφορική όσο και σε γραπτή μορφή (ακρόαση, ομιλία, ανάγνωση και γραφή) σε ένα κατάλληλο φάσμα κοινωνικών και πολιτιστικών περιβαλλόντων σύμφωνα με τις επιθυμίες και τις ανάγκες καθενός. Ανάλογα με την περίπτωση, μπορεί να περιλαμβάνει τη διατήρηση και την περαιτέρω ανάπτυξη των ικανοτήτων μητρικής γλώσσας.

Βασικές γνώσεις, δεξιότητες και στάσεις που σχετίζονται μ' αυτή την ικανότητα

Η εν λόγω ικανότητα απαιτεί τη γνώση του λεξιλογίου και της λειτουργικής γραμματικής διαφορετικών γλωσσών και τη γνώση των βασικών τύπων λεκτικής αλληλεπίδρασης και υφολογικών επιπέδων της γλώσσας. Ιδιαίτερη σημασία έχει η γνώση των κοινωνικών συμβάσεων, όπως και της πολιτισμικής διάστασης και της ποικιλότητας των γλωσσών.

Οι βασικές δεξιότητες για την εν λόγω ικανότητα συνίστανται στην ικανότητα κατανόησης προφορικών μηνυμάτων, έναρξης, συνέχισης και ολοκλήρωσης συνομιλιών και ανάγνωσης, κατανόησης και σύνταξης κειμένων, με διαφορετικά επίπεδα επάρκειας σε διαφορετικές γλώσσες, ανάλογα με τις ανάγκες του ατόμου. Τα άτομα θα πρέπει να μπορούν να χρησιμοποιούν τα εργαλεία κατάλληλα και να μαθαίνουν γλώσσες τυπικά, μη τυπικά και ατύπως σε όλη τη διάρκεια της ζωής.

Μια σχετική θετική στάση περιλαμβάνει την αναγνώριση της πολιτισμικής πολυμορφίας, καθώς και το ενδιαφέρον και την περιέργεια για διάφορες γλώσσες και για τη διαπολιτισμική επικοινωνία. Περιλαμβάνει επίσης τον σεβασμό των προσωπικών γλωσσικών χαρακτηριστικών κάθε ατόμου, συμπεριλαμβανομένου του σεβασμού της μητρικής γλώσσας ατόμων που ανήκουν σε μειονότητες και/ή προέρχονται από οικογένειες μεταναστών.

3. Μαθηματική ικανότητα και ικανότητες στις θετικές επιστήμες, την τεχνολογία και τη μηχανική

A. Η μαθηματική ικανότητα είναι η ικανότητα ανάπτυξης και εφαρμογής μαθηματικής σκέψης για την επίλυση ενός φάσματος προβλημάτων σε καθημερινές καταστάσεις. Προκειμένου να επιτευχθεί η οικοδόμηση στέρεας βάσης στη λειτουργική γνώση της αριθμητικής, πρέπει να δίδεται έμφαση τόσο στη διαδικασία και τη δραστηριότητα όσο και στη γνώση. Η μαθηματική ικανότητα περιλαμβάνει, σε διάφορους βαθμούς, την ικανότητα και την προθυμία χρήσης μαθηματικών τρόπων σκέψης (λογική και χωρική σκέψη) και παρουσίασης (μαθηματικοί τύποι, μοντέλα, κατασκευές, γραφικές παραστάσεις/διαγράμματα).

B. Η ικανότητα στις θετικές επιστήμες αναφέρεται στην ικανότητα και την προθυμία αξιοποίησης του συνόλου των γνώσεων και της μεθοδολογίας εξήγησης του φυσικού κόσμου, προκειμένου να προσδιορίζονται ερωτήματα και να συνάγονται συμπεράσματα στοιχειοθετημένα. Οι ικανότητες στην τεχνολογία και τη μηχανική είναι εφαρμογές της εν λόγω γνώσης και μεθοδολογίας, προκειμένου να ικανοποιούνται οι αντιληπτές ανθρώπινες επιθυμίες ή ανάγκες. Η ικανότητα στις θετικές επιστήμες, την τεχνολογία και τη μηχανική

περιλαμβάνει την κατανόηση των αλλαγών που προκαλούνται από τη δραστηριότητα του ανθρώπου και την ευθύνη του ως μεμονωμένου πολίτη.

Βασικές γνώσεις, δεξιότητες και στάσεις που σχετίζονται μ' αυτή την ικανότητα

A. Η εδραία γνώση στα μαθηματικά περιλαμβάνει την καλή γνώση των αριθμών, μέτρων και δομών, των βασικών πράξεων και των βασικών μαθηματικών παραστάσεων, την κατανόηση των μαθηματικών όρων και εννοιών και των ερωτημάτων στα οποία τα μαθηματικά μπορούν να παράσχουν απαντήσεις.

Κάθε άτομο θα πρέπει να έχει τις δεξιότητες που απαιτούνται για να εφαρμόσει τις βασικές μαθηματικές αρχές και διαδικασίες σε καθημερινές καταστάσεις στο σπίτι του και στην εργασία (π.χ. χρηματοοικονομικές δεξιότητες) και για να κατανοεί και να αξιολογεί αντίστοιχες ακολουθίες επιχειρημάτων. Κάθε άτομο θα πρέπει επίσης να είναι σε θέση να χρησιμοποιεί τη μαθηματική λογική, να κατανοεί τη μαθηματική απόδειξη και να επικοινωνεί με μαθηματική γλώσσα, καθώς και να χρησιμοποιεί κατάλληλα βοηθήματα, συμπεριλαμβανομένων των στατιστικών στοιχείων και γραφημάτων.

Η θετική στάση απέναντι στα μαθηματικά βασίζεται στον σεβασμό της αλήθειας και στην προθυμία αναζήτησης των αιτιών-λόγων και αξιολόγησης της αξιοπιστίας τους.

B. Για τις θετικές επιστήμες, την τεχνολογία και τη μηχανική, οι βασικές γνώσεις περιλαμβάνουν τις βασικές αρχές του φυσικού κόσμου, τις θεμελιώδεις επιστημονικές έννοιες, θεωρίες, αρχές και μεθόδους, την τεχνολογία και τα τεχνολογικά προϊόντα και διαδικασίες, καθώς και την κατανόηση των επιπτώσεων των θετικών επιστημών, της τεχνολογίας, της μηχανικής και της ανθρώπινης δραστηριότητας γενικότερα στον φυσικό κόσμο. Οι ικανότητες αυτές θα πρέπει να επιτρέπουν στα άτομα να κατανοούν καλύτερα τις εξελίξεις, τους περιορισμούς και τους κινδύνους που απορρέουν από τις επιστημονικές θεωρίες, τις εφαρμογές και την τεχνολογία στις κοινωνίες γενικά (σε σχέση με τη λήψη αποφάσεων, τις αξίες, τα ηθικά διλήμματα, τον πολιτισμό κ.λπ.).

Στις δεξιότητες περιλαμβάνονται η κατανόηση των θετικών επιστημών ως διαδικασίας διερεύνησης της φύσης μέσω ελεγχόμενων πειραμάτων, η ικανότητα χρήσης και χειρισμού τεχνολογικών εργαλείων και μηχανημάτων, καθώς και επιστημονικών δεδομένων για την επίτευξη ενός σκοπού ή τη λήψη/συναγωγή τεκμηριωμένης απόφασης ή συμπεράσματος, και η ετοιμότητα απόρριψης των προσωπικών πεποιθήσεων σε περίπτωση που αντιβαίνουν σε νέα πειραματικά ευρήματα. Τα άτομα θα πρέπει επίσης να είναι σε θέση να αναγνωρίζουν τα βασικά χαρακτηριστικά της επιστημονικής έρευνας και να έχουν την ικανότητα να δημοσιοποιούν τα συμπεράσματα και να παρουσιάζουν τον συλλογισμό που οδήγησε σ' αυτά.

Η ικανότητα περιλαμβάνει μια στάση κριτικής αποδοχής και περιέργειας, το ενδιαφέρον για ηθικά ζητήματα και την υποστήριξη τόσο της ασφάλειας όσο και της αειφορίας του περιβάλλοντος, ιδίως όσον αφορά την επιστημονική και τεχνολογική πρόοδο σε σχέση με το άτομο, την οικογένεια, την κοινότητα καθώς και παγκόσμια θέματα.

4. Ψηφιακή ικανότητα

Η ψηφιακή ικανότητα περιλαμβάνει την υπεύθυνη χρήση και ενασχόληση με τις ψηφιακές τεχνολογίες, με αυτοπεποίθηση και κριτικό πνεύμα, για τη μάθηση, την εργασία και τη συμμετοχή στην κοινωνία. Περιλαμβάνει την παιδεία στις πληροφορίες και τα δεδομένα, την επικοινωνία και τη συνεργασία, τη δημιουργία ψηφιακού περιεχομένου (συμπεριλαμβανομένου του προγραμματισμού), την ασφάλεια (συμπεριλαμβανομένης της ψηφιακής ευημερίας και των ικανοτήτων που σχετίζονται με την κυβερνοασφάλεια) και την επίλυση προβλημάτων.

Βασικές γνώσεις, δεξιότητες και στάσεις που σχετίζονται μ' αυτή την ικανότητα

Τα άτομα θα πρέπει να κατανοούν τον τρόπο με τον οποίο οι ψηφιακές τεχνολογίες μπορούν να υποστηρίξουν την επικοινωνία, τη δημιουργικότητα και την καινοτομία, και θα πρέπει να γνωρίζουν τις ευκαιρίες, τους περιορισμούς, τις επιπτώσεις και τους κινδύνους που σχετίζονται μ' αυτές. Θα πρέπει να κατανοούν τις γενικές αρχές, τους μηχανισμούς και τη λογική που διέπουν τις εξελισσόμενες ψηφιακές τεχνολογίες και να γνωρίζουν τη βασική λειτουργία και χρήση διαφόρων συσκευών, λογισμικού και δικτύων. Τα άτομα θα πρέπει να τηρούν κριτική στάση σε ό,τι αφορά την εγκυρότητα, την αξιοπιστία και τις επιπτώσεις των πληροφοριών και των δεδομένων που διατίθενται με ψηφιακά μέσα και θα πρέπει να είναι ενήμερα σχετικά με τις νομικές και δεοντολογικές αρχές που διέπουν την ενασχόληση με τις ψηφιακές τεχνολογίες.

Τα άτομα θα πρέπει να μπορούν να χρησιμοποιούν τις ψηφιακές τεχνολογίες για να υποστηρίξουν την ενεργό συμμετοχή τους στα κοινά και την κοινωνική τους ένταξη, τη συνεργασία με τους άλλους και τη δημιουργικότητά τους για την επίτευξη προσωπικών, κοινωνικών ή εμπορικών στόχων. Οι δεξιότητες περιλαμβάνουν την ικανότητα χρήσης, πρόσβασης, φιλτραρίσματος, αξιολόγησης, δημιουργίας, προγραμματισμού και διαμοιρασμού ψηφιακού περιεχομένου. Τα άτομα θα πρέπει να μπορούν να διαχειριστούν και να προστατεύσουν πληροφορίες, περιεχόμενο, δεδομένα και ψηφιακές ταυτότητες, καθώς και να αναγνωρίσουν και να ασχοληθούν ενεργά με λογισμικό, συσκευές, τεχνητή νοημοσύνη ή ρομπότ.

Η ενασχόληση με τις ψηφιακές τεχνολογίες και περιεχόμενο απαιτεί αφενός αναστοχαστική και κριτική στάση, αλλά και στάση που χαρακτηρίζεται από περιέργεια, προοδευτικό πνεύμα και ενδιαφέρον για τις μελλοντικές εξελίξεις όσον αφορά τις εν λόγω τεχνολογίες. Επίσης, απαιτεί μια προσέγγιση που χαρακτηρίζεται από την τήρηση της δεοντολογίας, τη μέριμνα για την ασφάλεια και από υπευθυνότητα ως προς τη χρήση αυτών των εργαλείων.

5. Προσωπική, κοινωνική και μαθησιακή ικανότητα

Η προσωπική, κοινωνική και μαθησιακή ικανότητα είναι η αναστοχαστική ικανότητα του ατόμου, η ικανότητα αποτελεσματικής διαχείρισης του χρόνου και των πληροφοριών, εποικοδομητικής συνεργασίας με άλλους, διατήρησης της ανθεκτικότητας και διαχείρισης της διαδικασίας μάθησης και της σταδιοδρομίας του ατόμου. Περιλαμβάνει την ικανότητα αντιμετώπισης της αβεβαιότητας και της πολυπλοκότητας, τις μεταγνωστικές ικανότητες, την ικανότητα υποστήριξης της σωματικής και συναισθηματικής ευημερίας του ατόμου, καθώς και την ικανότητα ενσυναίσθησης και διαχείρισης συγκρούσεων.

Βασικές γνώσεις, δεξιότητες και στάσεις που σχετίζονται μ' αυτή την ικανότητα

Για επιτυχείς διαπροσωπικές σχέσεις και κοινωνική συμμετοχή, είναι σημαντική η κατανόηση των κωδίκων συμπεριφοράς και των κανόνων επικοινωνίας που είναι γενικά αποδεκτοί σε διαφορετικές κοινωνίες και περιβάλλοντα. Η προσωπική, κοινωνική και μαθησιακή ικανότητα απαιτεί επίσης γνώση των στοιχείων που είναι απαραίτητα για τη διατήρηση υγιούς νου, σώματος και τρόπου ζωής. Περιλαμβάνει το να γνωρίζει το άτομο τις στρατηγικές μάθησης που προτιμά, τις ανάγκες ανάπτυξης ικανοτήτων και διάφορους τρόπους ανάπτυξης ικανοτήτων και αναζήτησης των διαθέσιμων ευκαιριών εκπαίδευσης, κατάρτισης και σταδιοδρομίας, καθώς και καθοδήγησης ή υποστήριξης.

Οι δεξιότητες περιλαμβάνουν την ικανότητα προσδιορισμού των ικανοτήτων του ατόμου, επικέντρωσης της προσοχής, αντιμετώπισης της πολυπλοκότητας, κριτικού αναστοχασμού και λήψης αποφάσεων. Η εν λόγω ικανότητα περιλαμβάνει την ικανότητα μάθησης και εργασίας τόσο σε συνεργατικό επίπεδο όσο και αυτόνομα, οργάνωσης και συνέχισης της διαδικασίας μάθησης, αξιολόγησης και διαμοιρασμού της εν λόγω μάθησης, αναζήτησης

υποστήριξης, ανάλογα με την περίπτωση, και αποτελεσματικής διαχείρισης της σταδιοδρομίας και των κοινωνικών αλληλεπιδράσεων του ατόμου. Τα άτομα θα πρέπει να είναι ανθεκτικά και ικανά να αντιμετωπίσουν την αβεβαιότητα και το άγχος. Θα πρέπει να μπορούν να επικοινωνήσουν εποικοδομητικά σε διαφορετικά περιβάλλοντα, να συνεργαστούν σε ομάδες και να διαπραγματευτούν. Στα παραπάνω περιλαμβάνεται η ικανότητα επίδειξης ανοχής, έκφρασης και κατανόησης διαφορετικών οπτικών γωνιών, καθώς και η ικανότητα δημιουργίας κλίματος εμπιστοσύνης και ενσυναίσθησης.

Η ικανότητα βασίζεται σε μια θετική στάση απέναντι στην προσωπική, κοινωνική και σωματική ευημερία του ατόμου, καθώς και απέναντι στη διά βίου μάθηση. Βασίζεται σε μια στάση συνεργασίας, διεκδικητικής συμπεριφοράς και ακεραιότητας. Αυτό περιλαμβάνει τον σεβασμό των άλλων και την προθυμία συμβιβασμού και υπέρβασης των προκαταλήψεων. Τα άτομα θα πρέπει να μπορούν να προσδιορίσουν και να θέσουν στόχους, να δημιουργούν κίνητρα για τον εαυτό τους και να αναπτύξουν ανθεκτικότητα και πεποίθηση με σκοπό την επίδωξη και επίτευξη της μάθησης σε όλη της διάρκεια της ζωής τους. Η στάση που βασίζεται στην επίλυση προβλημάτων στηρίζει τόσο τη διαδικασία μάθησης όσο και την ικανότητα του ατόμου να διαχειρίζεται εμπόδια και αλλαγές. Περιλαμβάνει την επιθυμία εφαρμογής προηγούμενων γνώσεων και εμπειριών της ζωής και την περιέργεια για την αναζήτηση νέων ευκαιριών μάθησης και ανάπτυξης σε ποικίλα πλαίσια ζωής.

6. Ικανότητα του πολίτη

Η ικανότητα του πολίτη είναι η ικανότητα των ατόμων να ενεργούν ως υπεύθυνοι πολίτες και να συμμετέχουν πλήρως στον δημόσιο και τον κοινωνικό βίο, βασιζόμενοι στην κατανόηση των κοινωνικών, οικονομικών και πολιτικών εννοιών και δομών, καθώς και των παγκόσμιων εξελίξεων και της βιωσιμότητας.

Βασικές γνώσεις, δεξιότητες και στάσεις που σχετίζονται μ' αυτή την ικανότητα

Η ικανότητα του πολίτη βασίζεται στη γνώση των βασικών εννοιών που σχετίζονται με τα άτομα, τις ομάδες, τις οργανώσεις εργασίας, την κοινωνία, την οικονομία και τον πολιτισμό. Η εν λόγω ικανότητα περιλαμβάνει την κατανόηση των κοινών ευρωπαϊκών αξιών, όπως διατυπώνονται στο άρθρο 2 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Περιλαμβάνει τη γνώση των γεγονότων της σύγχρονης εποχής, καθώς και κριτική κατανόηση των βασικών εξελίξεων στην εθνική, ευρωπαϊκή και παγκόσμια ιστορία. Επιπλέον, περιλαμβάνει επίγνωση των στόχων, των αξιών και των πολιτικών των κοινωνικών και πολιτικών κινήματων, καθώς και των βιώσιμων συστημάτων, ιδίως της κλιματικής και δημογραφικής αλλαγής σε παγκόσμια κλίμακα και των γενεσιουργών αιτιών τους. Απαραίτητη είναι η γνώση της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, καθώς και η επίγνωση της πολυμορφίας και των πολιτιστικών ταυτοτήτων στην Ευρώπη και στον κόσμο. Αυτό περιλαμβάνει κατανόηση των πολυπολιτισμικών και κοινωνικοοικονομικών διαστάσεων των ευρωπαϊκών κοινωνιών και του τρόπου με τον οποίο οι εθνικές πολιτιστικές ταυτότητες συνδιαμορφώνουν την ευρωπαϊκή ταυτότητα.

Οι δεξιότητες για την ικανότητα του πολίτη σχετίζονται με την ικανότητα αποτελεσματικής συνδιαλλαγής με άλλους σε θέματα κοινού ή δημόσιου ενδιαφέροντος, συμπεριλαμβανομένης της βιώσιμης ανάπτυξης της κοινωνίας. Αυτό περιλαμβάνει δεξιότητες κριτικής σκέψης και εποικοδομητικής συμμετοχής σε κοινοτικές δραστηριότητες, καθώς και στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων σε όλα τα επίπεδα, από το τοπικό και το εθνικό μέχρι το ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο. Τα παραπάνω προϋποθέτουν επίσης την ικανότητα πρόσβασης, κριτικής κατανόησης και αλληλεπίδρασης τόσο με τις παραδοσιακές όσο και με τις σύγχρονες μορφές των μέσων ενημέρωσης και επικοινωνίας.

Ο σεβασμός των ανθρώπινων δικαιωμάτων ως θεμέλιο της δημοκρατίας αποτελεί τη βάση για τη διαμόρφωση υπεύθυνης και εποικοδομητικής στάσης. Η εποικοδομητική συμμετοχή προϋποθέτει την προθυμία συμμετοχής στις δημοκρατικές διαδικασίες λήψης αποφάσεων σε όλα τα επίπεδα και τις δραστηριότητες του δημόσιου βίου. Περιλαμβάνει την υποστήριξη της κοινωνικής και πολιτισμικής πολυμορφίας, της ισότητας των φύλων και της κοινωνικής συνοχής, ετοιμότητα σεβασμού της ιδιωτικότητας των άλλων και ανάληψης ευθύνης για το περιβάλλον. Το ενδιαφέρον για τις πολιτικές και κοινωνικοοικονομικές εξελίξεις και τη διαπολιτισμική επικοινωνία είναι απαραίτητο, προκειμένου το άτομο να είναι έτοιμο τόσο να υπερνικήσει τις προκαταλήψεις όσο και να συμβιβαστεί, εφόσον χρειαστεί, καθώς και να διασφαλίσει την κοινωνική δικαιοσύνη.

7. Επιχειρηματική ικανότητα

Η επιχειρηματική ικανότητα αναφέρεται στην ικανότητα επενέργειας σε ευκαιρίες και ιδέες, και μετασχηματισμού τους σε αξίες για τους άλλους. Η εν λόγω ικανότητα βασίζεται στη δημιουργικότητα, την κριτική σκέψη και την επίλυση προβλημάτων, την ανάληψη πρωτοβουλιών και την επιμονή, καθώς και στην ικανότητα συνεργασίας με σκοπό τον σχεδιασμό και τη διαχείριση έργων πολιτιστικής, κοινωνικής ή εμπορικής αξίας.

Βασικές γνώσεις, δεξιότητες και στάσεις που σχετίζονται μ' αυτή την ικανότητα

Η επιχειρηματική ικανότητα απαιτεί επίγνωση της ύπαρξης των διαφόρων πλαισίων και ευκαιριών για τον μετασχηματισμό των ιδεών σε δράση στο πλαίσιο προσωπικών, κοινωνικών και επαγγελματικών δραστηριοτήτων, καθώς και κατανόηση του τρόπου με τον οποίο προκύπτουν τα παραπάνω. Τα άτομα θα πρέπει να γνωρίζουν και να κατανοούν προσεγγίσεις σχεδιασμού και διαχείρισης έργων, τα οποία περιλαμβάνουν τόσο διαδικασίες όσο και πόρους. Θα πρέπει να έχουν κάποιες γνώσεις οικονομικής επιστήμης και θα πρέπει να κατανοούν τις κοινωνικές και οικονομικές ευκαιρίες και προκλήσεις που αντιμετωπίζει ένας εργοδότης, ένας οργανισμός ή μια κοινωνία. Θα πρέπει επίσης να έχουν επίγνωση των αρχών δεοντολογίας, καθώς και αυτεπίγνωση των ισχυρών σημείων και των αδυναμιών τους.

Οι επιχειρηματικές δεξιότητες βασίζονται στη δημιουργικότητα, η οποία περιλαμβάνει φαντασία, στρατηγική σκέψη και δυνατότητα επίλυσης προβλημάτων, καθώς και κριτική και εποικοδομητική σκέψη στο πλαίσιο εξελισσόμενων δημιουργικών διαδικασιών και καινοτομίας. Περιλαμβάνουν την ικανότητα τόσο αυτόνομης εργασίας όσο και εργασίας σε ομάδες, με σκοπό την κινητοποίηση πόρων (ατόμων και πραγμάτων) και τη διατήρηση της δραστηριότητας. Στα παραπάνω περιλαμβάνεται η ικανότητα λήψης οικονομικών αποφάσεων σχετικά με το κόστος και την αξία. Η ικανότητα αποτελεσματικής επικοινωνίας και διαπραγμάτευσης με τους άλλους, καθώς και αντιμετώπισης της αβεβαιότητας, της αμφισημίας και του κινδύνου είναι απαραίτητη ως μέρος της διαδικασίας λήψης τεκμηριωμένων αποφάσεων.

Η επιχειρηματική στάση χαρακτηρίζεται από ένα αίσθημα καινοτομίας και αυτενέργειας, προδραστητικότητα, προσανατολισμό προς το μέλλον, θάρρος και επιμονή στην επίτευξη στόχων. Περιλαμβάνει την επιθυμία κινητοποίησης των άλλων και εκτίμησης των ιδεών τους, ενσυναίσθηση και μέριμνα για τους άλλους ανθρώπους και τον κόσμο, και αποδοχή της ευθύνης της υιοθέτησης δεοντολογικών προσεγγίσεων καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας.

8. Πολιτιστική γνώση και έκφραση

Η ικανότητα πολιτιστικής γνώσης και έκφρασης αναφέρεται στην κατανόηση και τον σεβασμό του τρόπου με τον οποίο οι ιδέες και οι σημασίες εκφράζονται δημιουργικά και κοινοποιούνται σε διαφορετικούς πολιτισμούς και μέσω ενός φάσματος τεχνών και άλλων πολιτιστικών μορφών. Περιλαμβάνει την προσπάθεια κατανόησης, ανάπτυξης και έκφρασης

των ιδεών και του αισθήματος της θέσης ή του ρόλου του ατόμου στην κοινωνία μέσα από μια ποικιλία τρόπων και συγκειμένων.

Βασικές γνώσεις, δεξιότητες και στάσεις που σχετίζονται μ' αυτή την ικανότητα

Η εν λόγω ικανότητα απαιτεί γνώση των τοπικών, εθνικών, ευρωπαϊκών και παγκόσμιων πολιτισμών και τρόπων έκφρασης, συμπεριλαμβανομένων των γλωσσών, της κληρονομιάς, των παραδόσεων και των πολιτιστικών προϊόντων τους, και κατανόηση του τρόπου με τον οποίο οι εν λόγω τρόποι έκφρασης μπορούν να αλληλοεπηρεάζονται και να επηρεάζουν τις ιδέες του ατόμου. Περιλαμβάνει την κατανόηση των διαφόρων τρόπων κοινοποίησης των ιδεών μεταξύ του δημιουργού, του συμμετέχοντος και του κοινού υπό μορφή γραπτών, έντυπων και ψηφιακών κειμένων, μέσω του θεάτρου, του κινηματογράφου, του χορού, των παιχνιδιών, της τέχνης και του σχεδίου, της μουσικής, των τελετουργικών και της αρχιτεκτονικής, καθώς και μέσω υβριδικών μορφών. Απαιτεί κατανόηση της εξελισσόμενης ταυτότητας του ατόμου μέσα σε έναν κόσμο πολιτισμικής πολυμορφίας, καθώς και του τρόπου με τον οποίο οι τέχνες και άλλες πολιτιστικές μορφές μπορούν να αποτελέσουν τόσο τρόπο αντίληψης όσο και διαμόρφωσης του κόσμου.

Οι δεξιότητες περιλαμβάνουν την ικανότητα έκφρασης και ερμηνείας μεταφορικών και αφηρημένων ιδεών, εμπειριών και συναισθημάτων με ενσυναίσθηση, καθώς και την ικανότητα πραγματοποίησης των παραπάνω σε ένα ευρύ φάσμα τεχνών και άλλων πολιτιστικών μορφών. Οι δεξιότητες περιλαμβάνουν επίσης την ικανότητα προσδιορισμού και αξιοποίησης ευκαιριών δημιουργίας προσωπικής, κοινωνικής ή εμπορικής αξίας μέσω των τεχνών και άλλων πολιτιστικών μορφών, καθώς και την ικανότητα ενασχόλησης με δημιουργικές διαδικασίες, τόσο ως άτομο όσο και συλλογικά.

Είναι σημαντική η τήρηση προοδευτικής στάσης, και σεβασμού, απέναντι στην πολυμορφία της πολιτιστικής έκφρασης σε συνδυασμό με την υιοθέτηση δεοντολογικής και υπεύθυνης προσέγγισης σε ό,τι αφορά τη διανοητική και πολιτιστική ιδιοκτησία. Η θετική στάση περιλαμβάνει επίσης την περιέργεια σε σχέση με τον κόσμο, τη δυνατότητα να φαντάζεται το άτομο νέες δυνατότητες και την προθυμία συμμετοχής σε πολιτιστικές εμπειρίες.

9. Υποστήριξη της ανάπτυξης βασικών ικανοτήτων

Οι βασικές ικανότητες είναι ένας δυναμικός συνδυασμός των γνώσεων, των δεξιοτήτων και των στάσεων που πρέπει να αναπτύσσει ένας εκπαιδευόμενος καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής του, ξεκινώντας από νεαρή ηλικία. Η υψηλής ποιότητας και χωρίς αποκλεισμούς εκπαίδευση, κατάρτιση και διά βίου μάθηση παρέχουν σε όλους ευκαιρίες να αναπτύξουν τις βασικές ικανότητες και, ως εκ τούτου, είναι εφικτό να χρησιμοποιηθούν προσεγγίσεις με σκοπό την απόκτηση ικανοτήτων σε όλα τα περιβάλλοντα εκπαίδευσης, κατάρτισης και μάθησης καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής.

Έχουν προσδιοριστεί τρεις προκλήσεις προς υποστήριξη της εκπαίδευσης, της κατάρτισης και της μάθησης με σκοπό την απόκτηση ικανοτήτων σε ένα πλαίσιο διά βίου μάθησης: η χρήση ποικιλίας προσεγγίσεων και περιβαλλόντων μάθησης· η υποστήριξη για εκπαιδευτικούς και λοιπό εκπαιδευτικό προσωπικό· και η αξιολόγηση και επικύρωση της ανάπτυξης ικανοτήτων. Για την αντιμετώπιση των εν λόγω προκλήσεων, μπορούν να προσδιοριστούν ορισμένες ορθές πρακτικές.

a. Η χρήση ποικιλίας προσεγγίσεων και περιβαλλόντων μάθησης

- a) Η διατομεακή μάθηση, οι συμπράξεις μεταξύ διαφόρων επιπέδων εκπαίδευσης και παραγόντων κατάρτισης και μάθησης, συμπεριλαμβανομένων όσων προέρχονται από την αγορά εργασίας, καθώς και έννοιες όπως οι σφαιρικές σχολικές προσεγγίσεις, με έμφαση στη συνεργατική διδασκαλία και μάθηση,

καθώς και η ενεργός συμμετοχή και λήψη αποφάσεων από τους εκπαιδευόμενους μπορούν να εμπλουτίσουν τη μάθηση. Η διατομεακή συνεργασία μεταξύ ιδρυμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης και εξωτερικών παραγόντων από την κοινότητα των επιχειρήσεων, των τεχνών, του αθλητισμού και της νεολαίας, ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ή ερευνητικών ιδρυμάτων, μπορεί να διαδραματίσει καίριο ρόλο στην αποτελεσματική ανάπτυξη ικανοτήτων.

- β) Η απόκτηση των βασικών δεξιοτήτων, καθώς και η ευρύτερη ανάπτυξη ικανοτήτων μπορούν να προαχθούν μέσω της συστηματικής συμπλήρωσης της ακαδημαϊκής μάθησης με κοινωνική και συναισθηματική μάθηση, τέχνες και αθλητισμό. Η ενίσχυση των προσωπικών, κοινωνικών και μαθησιακών ικανοτήτων από νεαρή ηλικία μπορεί να παράσχει τη βάση για την ανάπτυξη των βασικών δεξιοτήτων.
- γ) Μεθοδολογίες μάθησης όπως η διερευνητική μάθηση, η μάθηση βάσει έργων, η μεικτή μάθηση, η μάθηση με βάση τέχνες και παιχνίδια, μπορούν να δημιουργήσουν περισσότερα κίνητρα και να αυξήσουν τη συμμετοχή στη μάθηση. Παρομοίως, η πειραματική μάθηση, η μάθηση στον χώρο εργασίας και οι επιστημονικές μέθοδοι στις θετικές επιστήμες, την τεχνολογία, τη μηχανική και τα μαθηματικά (ETMM) μπορούν να προαγάγουν την ανάπτυξη ευρέος φάσματος ικανοτήτων.
- δ) Οι εκπαιδευόμενοι, το εκπαιδευτικό προσωπικό και οι πάροχοι εκπαίδευσης μπορούν να ενθαρρυνθούν να χρησιμοποιούν τις ψηφιακές τεχνολογίες, για να βελτιώσουν τη μάθηση και να υποστηρίξουν την ανάπτυξη ψηφιακών ικανοτήτων. Για παράδειγμα, μέσω της συμμετοχής σε πρωτοβουλίες της Ένωσης όπως η «Ευρωπαϊκή εβδομάδα προγραμματισμού»¹. Η χρήση εργαλείων αυτοαξιολόγησης, όπως το εργαλείο SELFIE², μπορεί να βελτιώσει την ψηφιακή ικανότητα των παρόχων εκπαίδευσης, κατάρτισης και μάθησης.
- ε) Συγκεκριμένες ευκαιρίες επιχειρηματικών εμπειριών, όπως οι μικροεπιχειρήσεις, η πρακτική άσκηση σε επιχειρήσεις ή επιχειρηματίες που επισκέπτονται ιδρύματα εκπαίδευσης και κατάρτισης μπορούν να ωφελήσουν ιδιαίτερα τους νέους, αλλά και τους ενήλικους και τους εκπαιδευτικούς. Μπορεί να δίδεται στους νέους η ευκαιρία να αποκτήσουν τουλάχιστον μία επιχειρηματική εμπειρία στη διάρκεια της φοίτησής τους στην πρωτοβάθμια ή τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Οι συμπράξεις σχολείων και επιχειρήσεων και η δημιουργία πλατφορμών σε τοπικό επίπεδο, ιδίως στις αγροτικές περιοχές, μπορούν να διαδραματίσουν ουσιαστικό ρόλο στη διάδοση της επιχειρηματικής εκπαίδευσης. Η παροχή της κατάλληλης κατάρτισης και υποστήριξης στους εκπαιδευτικούς και τους διευθυντές σχολείων μπορεί να είναι

¹ Η εβδομάδα προγραμματισμού, <http://codeweek.eu/>

² Εργαλείο αυτοαξιολόγησης για την ψηφιακή ικανότητα (SELFIE), <https://ec.europa.eu/jrc/en/digcomporg/selfie-tool>, ή HEInnovate, <https://heinnovate.eu/>

ουσιαστικής σημασίας για τη δημιουργία διατηρήσιμης προόδου και ηγεσίας.

- στ) Η γλωσσική ικανότητα μπορεί να αναπτυχθεί μέσω της στενής συνεργασίας με περιβάλλοντα εκπαίδευσης, κατάρτισης και μάθησης του εξωτερικού, της κινητικότητας του εκπαιδευτικού προσωπικού και των εκπαιδευόμενων ή της χρήσης των eTwinning, EPALΕ και παρόμοιων επιγραμματικών πυλών.
- ζ) Στους νέους και τους ενήλικους που είναι μειονεκτούντες, είτε λόγω του κοινωνικοοικονομικού περιβάλλοντος από το οποίο προέρχονται είτε λόγω του ότι προέρχονται από οικογένεια μεταναστών, ή που έχουν ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, μπορεί να παρασχεθεί επαρκής στήριξη σε περιβάλλοντα χωρίς αποκλεισμούς προκειμένου να αξιοποιήσουν τις εκπαιδευτικές τους δυνατότητες. Η εν λόγω στήριξη μπορεί να συνίσταται σε γλωσσική, ακαδημαϊκή ή συναισθηματική στήριξη, μάθηση από ομοτίμους, δραστηριότητα εκτός των προγραμμάτων σπουδών, καθοδήγηση σταδιοδρομίας ή υλική υποστήριξη.
- η) Η συνεργασία μεταξύ των περιβαλλόντων εκπαίδευσης, κατάρτισης και μάθησης σε όλα τα επίπεδα μπορεί να είναι ουσιαστικής σημασίας για τη βελτίωση της συνέχειας της ανάπτυξης των ικανοτήτων των εκπαιδευόμενων καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής, καθώς και για την ανάπτυξη καινοτόμων προσεγγίσεων μάθησης.
- θ) Η συνεργασία μεταξύ των εταίρων εκπαίδευσης και κατάρτισης και των εταίρων εκτός εκπαιδευτικού τομέα στις τοπικές κοινωνίες και των εργοδοτών, σε συνδυασμό με την τυπική και μη τυπική μάθηση, υποστηρίζουν την ανάπτυξη ικανοτήτων και μπορεί να διευκολύνουν τη μετάβαση από την εκπαίδευση στην εργασία.

β. Στήριξη του εκπαιδευτικού προσωπικού

- α) Η ενσωμάτωση προσεγγίσεων με σκοπό την απόκτηση ικανοτήτων στην εκπαίδευση, την κατάρτιση και τη μάθηση στην αρχική εκπαίδευση και η συνεχής επαγγελματική εξέλιξη μπορούν να βοηθήσουν το εκπαιδευτικό προσωπικό να αλλάξει τη διδασκαλία και τη μάθηση στα περιβάλλοντά του και να εφαρμόσει την προσέγγιση με επαρκή τρόπο.
- β) Το εκπαιδευτικό προσωπικό μπορεί να υποστηριχθεί προκειμένου να αναπτύξει προσεγγίσεις με σκοπό την απόκτηση ικανοτήτων στα συγκεκριμένα περιβάλλοντά του μέσω ανταλλαγών μελών του προσωπικού και μάθησης από ομοτίμους, ώστε να αποκτήσει τη δυνατότητα να οργανώνει με ευελιξία και αυτονομία τη μάθηση, μέσω δικτύων, τη συνεργασία και τις κοινότητες πρακτικής άσκησης.
- γ) Μπορεί να παρασχεθεί υποστήριξη στο εκπαιδευτικό προσωπικό όσον αφορά τη δημιουργία καινοτόμων πρακτικών, τη συμμετοχή στην έρευνα και την κατάλληλη αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών για προσεγγίσεις της διδασκαλίας και της μάθησης προσανατολισμένες στην απόκτηση ικανοτήτων.

- δ) Η καθοδήγηση του εκπαιδευτικού προσωπικού, η παροχή της δυνατότητας πρόσβασης σε κέντρα εμπειρογνωμοσύνης, η παροχή των κατάλληλων εργαλείων και υλικών μπορούν να ενισχύσουν τις μεθόδους και την πρακτική διδασκαλίας και μάθησης.

γ. *Αξιολόγηση και επικύρωση της ανάπτυξης ικανοτήτων*

- α) Οι περιγραφές των βασικών ικανοτήτων μπορούν να μετασχηματιστούν σε πλαίσια μαθησιακών αποτελεσμάτων τα οποία μπορούν να συμπληρωθούν με τα κατάλληλα εργαλεία για διαγνωστική, διαμορφωτική και συνολική αξιολόγηση και επικύρωση στα κατάλληλα επίπεδα³.
- β) Οι ψηφιακές τεχνολογίες, ιδίως, μπορούν να συμβάλουν στην αποτύπωση των πολλαπλών διαστάσεων της εξέλιξης των εκπαιδευόμενων, συμπεριλαμβανομένης της επιχειρηματικής μάθησης.
- γ) Μπορούν να αναπτυχθούν διαφορετικές προσεγγίσεις όσον αφορά την αξιολόγηση των βασικών ικανοτήτων σε περιβάλλοντα μη τυπικής και άτυπης μάθησης, συμπεριλαμβανομένων σχετικών δραστηριοτήτων των εργοδοτών, των επαγγελματιών καθοδήγησης και των κοινωνικών εταίρων. Αυτές θα πρέπει να είναι διαθέσιμες σε όλους, και ιδίως στα άτομα με χαμηλές δεξιότητες, προκειμένου να υποστηριχθεί η εξέλιξή τους ως προς την περαιτέρω μάθηση.
- δ) Η επικύρωση των μαθησιακών αποτελεσμάτων που αποκτώνται μέσω μη τυπικής και άτυπης μάθησης μπορεί να επεκταθεί και να καταστεί πιο αξιόπιστη, σύμφωνα με τη σύσταση του Συμβουλίου για την επικύρωση της προγενέστερης μη τυπικής και της άτυπης μάθησης, συμπεριλαμβανομένων διαφόρων διαδικασιών επικύρωσης και της χρήσης εργαλείων όπως το Europass και το Youthpass.

³ Π.χ. το κοινό ευρωπαϊκό πλαίσιο αναφοράς για τις γλώσσες, το πλαίσιο ψηφιακής ικανότητας, το πλαίσιο επιχειρηματικής ικανότητας, καθώς και οι περιγραφές ικανοτήτων της PISA παρέχουν υποστηρικτικό υλικό για την αξιολόγηση των ικανοτήτων.